

FEL! OKÄNT NAMN PÅ DOKUMENTEGENSKAP.

DOM

Avsagt: 02.12.2004

Saksnr.: 03-006158MED-OTIR/05

Dommer:

Tingrettdommer Reidun Eik

Meddommere: Mette Wennevold
Bjørn Magne Gran

Den offentlige påtalemyndighet Politiadvokat Sven R. Røer

mot

Alv Andreas Dahl Advokat Erling Olav Lyngtveit

Etter forutgående rådslagning og stemmegivning for lukkede dører ble det for åpne dører avsagt slik

D O M :

Alv A. Dahl er [redacted] Han er skilt, og har ingen barn under 18 år. Han arbeider p.t. som konsulent. Hans inntekt er ca kr. 700.000,-, formue ca kr. 500.000,-.

Ved tiltalebeslutning utferdiget av Oslo statsadvokatembete den 11. juni 2003 er han satt under tiltale ved Oslo tingrett for overtredelse av

Straffeloven § 198
for å ha skaffet seg utuktig omgang med en annen ved misbruk av den stilling han sto i til vedkommende som dennes lege.

Grunnlag er følgende forhold:
I juli 1999 på bopel [redacted] i Oslo, misbrukte han sin stilling som lege/psykoterapeut ved at han ved to anledninger hadde samleie med AA som på dette tidspunkt var hans pasient.

Hovedforhandling ble holdt 29. og 30. november 2004. Tiltalte møtte og forklarte seg. Han erkjente seg ikke skyldig etter tiltalebeslutningen.

Retten mottok forklaring fra fem vitner, og det ble foretatt slik dokumentasjon som fremgår av rettsboken.

Aktor nedla slik påstand:

1. Tiltalte Alv Andreas Dahl [redacted] dømmes i henhold til tiltalebeslutningen til en straff av fengsel i 1 år.
2. Han fradømmes for alltid retten til å utøve virksomhet som lege, jfr. straffeloven § 29 nr. 2.
3. Han dømmes til å betale oppreisningserstatning til AA fastsatt etter rettens skjønn.
4. Han dømmes til å betale saksomkostninger til statskassen fastsatt etter rettens skjønn.

Bistandsadvokaten hadde ordet til prosedyre og viste til rettspraksis om oppreisning.

Forsvarer nedla slik påstand:
Prinsipalt:
Alv A. Dahl frifinnes.
Subsisiært:

Alv A. Dahl anses på mildeste måte.

Rettens bemerkninger:
Tiltalte og fornærmede har i det alt vesentligste avgitt forklaringer som stemmer med hverandre, og retten bygger på deres forklaringer hva gjelder sakens faktum:

Tiltalte er psykiater med diverse tilleggsutdanning i psykoterapi. Han tok doktorgrad i 1987. Han var ansatt på Gaustad sykehus fra 1979 og åpnet en angstklinikk der. Han har spesialisert seg på angstlidelser. Han har arbeidet som professor i psykiatri fra 1992. Ved siden av dette hadde han en begrenset privatpraksis. Han har vært med på å skrive lærebøker, bl.a. om psykopati. Han har også drevet med internasjonalt arbeid og veiledet flere yngre kolleger til doktorgraden.

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

Tiltalte ble spurt om han hadde misbrukt sin stilling da han hadde seksuell omgang med fornærmede. Han tolket misbruk dit hen at det innebar en hensikt , en målsetting om å oppnå seksuell kontakt, og det hadde han ikke. Han var en forelsket mann som opplevde at fornærmede besvarte hans følelser. Han forsto imidlertid at forholdet oppsto fordi han var lege.

Straffeloven § 198 ble endret ved lov av 11. august 2000 og trådte i kraft straks. Den nye § 193 første ledd er en videreføring av den tidligere bestemmelse, men uten begrensning til bestemte stillinger. Skyldkravet er det samme og strafferammen er fortsatt fengsel i 5 år. I et tilfelle som dette er således rettspraksis både før og etter lovendringen relevant.

I Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) om gjeldende rett er til straffeloven § 198 side 69 venstre spalte er bl.a. uttalt:
"Om det foreligger misbruk av stilling vil bero på en konkret, skjønnsmessig vurdering. Det sentrale må være om stillingsinnehaveren på en utilbørlig måte har utnyttet det overtak som stillingen gir ham. Partenes alder og erfaring er relevant, likeledes den ansattes stilling og opptreden og - i de tilfelle den fornærmede er pasient - vedkommendes tilstand. I enkelte profesjoner er det utviklet yrkesetiske regler. Disse kan ha betydning ved vurderingen av om det foreligger misbruk, men er ikke avgjørende."

Det er ingen tvil om at tiltalte overskred de legeetiske grenser. Det er erkjent.

Tiltalte var vel kjent med de mekanismer som kan oppstå i et terapiforhold. Det er ikke uvanlig at pasienter, særlig i langvarig terapi, får sterke følelser for terapeuten og at dette ofte kan være seksuelle følelser, såkalt overføring. Fornærmede var en voksen, velutdannet kvinne, men hun var i en sårbar situasjon, mens han var den meget erfarne, profesjonelle part som pliktet å holde en viss avstand. Terapien hadde vart nærmere 1 ½ år, og det må legges til grunn at tiltalte var svært godt kjent med fornærmedes problemer med kontakt med egne følelser og med å hevde egne meninger, - også at hun hadde stor tillit til ham og følte seg avhengig av ham. Terapeuten har det fulle ansvar for at rammene ikke overskrides. Fornærmede ga ikke verbalt utrykk for noen personlige følelser overfor tiltalte før han tilkjennega at han var forelsket i henne. Ut fra de forklaringer som er gitt av tiltalte og fornærmede finner retten at tiltalte på en utilbørlig måte utnyttet sin posisjonen som lege/terapeut og derved skaffet seg utuktig omgang med fornærmede ved misbruk av sin stilling som lege/psykoterapeut. Det objektive gjerningsinnholdet i straffeloven § 198 er derved oppfylt.

For å kunne dømme tiltalte må han også ha utvist den nødvendige subjektive skyld. Skyldkravet er forsett, jfr. straffeloven § 40. Gjerningspersonen må forstå eller regne det som overveiende sannsynlig at han oppnår den utuktige omgang ved "misbruk" av stilling. Det vises til Bratholm og Matningsdals kommentarutgave til straffeloven, annen del side 462. Det er svært vanskelig for retten å trenge inn i hvilke tanker tiltalte gjorde seg før de to hadde samleie. Det er ingen grunn til å tvile på at han selv var forelsket og at han var overbevist om at fornærmede var forelsket i ham. Det er imidlertid av mindre betydning i terapisituasjonen, idet han var vel kjent med hva slags følelser som kan oppstå mellom terapeut og pasient. Etter rettens mening forsto tiltalte på gjerningstidspunktet eller regnet det som mest sannsynlig at han oppnådde samleie med sin pasient ved misbruk av stillingen. Retten bygger her i det vesentligste på tiltaltes solide kunnskaper og erfaring

som psykiater, veileder og psykoterapeut. Retten har ved vurderingen tatt høyde for en viss svekket dømmekraft, både på grunn av selvmordet til en pasient i mai og tiltaltes egen forelskelse, men mener at hans faglige kvalifikasjoner allikevel veide tyngre. Han blir etter dette å dømme i samsvar med tiltalen.

Ad. straffeutmålingen:
Tiltalte er tidligere ikke straffet. Selv om lovbruddet er alvorlig nok, mener retten at lovbruddet ligger i nedre sjikt av det lovgiverne har tenkt på. Et forhold som her omhandlet er etter rettens oppfatning langt mer klanderverdig i forhold til de legeetiske regler enn fra et strafferettslig synspunkt. I formildende retning taler at det dreier seg om to samleier 13. og 14. juli 1999 i et privat hjem under frivillighet fra begge parter. Tiltalte trodde på fornærmede da hun sa at hun var forelsket i ham. Han innså meget raskt at han hadde handlet feil og tok på seg all skyld overfor pasienten. Han erkjente også straks de faktiske forhold overfor de instanser som har behandlet saken.

I begynnelsen av mai 2001 ble tiltalte innkalt til Etikkutvalget for psykoterapeuter idet fornærmede hadde kontaktet dem. Fylkeslegen reiste tilsynssak som i februar 2003 endte med tilbakekall av hans autorisasjon som lege. Tiltalte måtte da slutte i stillingen som overlege på angstsenteret og som professor. Han ble tillatt å fortsette de oppdrag han hadde som veileder for doktorgradsstipendiatene. Etter klagebehandling ble vedtaket om tilbakekall av autorisasjonen stadfestet 25. november 2003.

Det har gått lang tid fra forholdet ble kjent for Etikkutvalget til straffesaken har kommet opp for retten, uten at noen særskilt er å bebreide for dette. Ventetiden på en avgjørelse har utvilsomt vært en meget stor belastning for tiltalte og må telle i formildende retning. I formildende retning taler også at saken har fått uvanlig store konsekvenser for hans yrkesliv og omdømme.

Etter rettens skjønn er det ikke grunnlag for å legge vekt på forholdet fra 1990. Terapien var avsluttet to måneder før de innledet kroppslig kontakt, og det er ikke sannsynliggjort at forholdet var straffbart.

Aktor har fremlagt følgende avgjørelser fra rettspraksis: Rt. 1997 side 437, Rt. 1998 side 1010, Rt. 2001 side 1039, Rt. 2002 side 157, Rt. 1978 side 1495, Rt. 2003 side 453, Rt. 1984 side 22 og Agder lagmannsretts dom av 19. mai 2003 (LA-2002-01117).
Bistandsadvokaten har fremlagt dom og kjennelse av 31. mai 2002 fra Hålogaland lagmannsrett (LH-2002-00076) og Oslo tingretts dommer av henholdsvis 19. mars 2004 (TOSLO-2003-08503) og29. januar 2003 (TOSLO-2002-09320).
Forsvarer har fremlagt Rt. 1979 side 1239, Hålogaland lagmannsretts dom av 24. mars 1994 (LH-1995-00122), Eidsivating lagmannsretts dom av 13. juni 1997 (LE-1997-00308), RG 1999 side 1316 og en anonymisert dom av 18. januar 2001, sak nr. 00-00408.

Den alt overveiende del av rettspraksis som er fremlagt gjelder langt alvorligere forhold enn det vi her står overfor. Etter en samlet vurdering, der en også har sett hen til den fremlagte rettspraksis, har retten kommet til at straffen passende settes til fengsel i 60 dager, som i sin helhet gjøres betinget med en prøvetid på to år, jfr. straffeloven §§ 52 -54.

Aktor har lagt ned påstand om at tiltalte for alltid fradømmes retten til å utøve virksomhet som lege, jfr. straffeloven § 29 nr. 2. Det er anført at dette er et rimelig og nødvendig tiltak for å sikre at tiltalte ikke kan søke om å få tilbake sin autorisasjon som lege. Forsvarer har anført at aktors påstand her er i strid med all rettspraksis.

Retten bemerker at tiltalte i 2003 ble fratatt sin autorisasjon som lege av Statens helsetilsyn, jfr. helsepersonelloven § 57. Statens helsetilsyn kan gi ny autorisasjon hvis vedkommende godtgjør at han er skikket, jfr. § 62. Etter rettens skjønn er ikke grunnlag for å anta at tiltalte vil være uskikket til å utøve sitt yrke for all framtid. Retten anser Statens helsetilsyn mer kvalifisert enn domstolene til å vurdere spørsmålet, dersom det blir aktuelt. Aktors påstand tas derfor ikke til følge. Retten finner heller ikke grunnlag for et tidsbegrenset rettighetstap etter straffeloven § 29 nr. 2.

Det er lagt ned påstand om oppreisning til fornærmede. Tiltalte har ikke hatt noen innsigelser til kravet.

Vilkårene for erstatning for skade av ikke-økonomisk art er til stede, jfr. skadeserstatningsloven § 3-5 første ledd punkt b. Både aktor og bistandsadvokat har påpekt det store skadepotensialet det straffbare forhold har. Retten er oppmerksom på at man, uten fagkunnskap innen psykologi/psykiatri bør være forsiktig med slike vurderinger. Ut fra alminnelig livserfaring bemerkes allikevel at skadepotensialet sannsynligvis vil være atskillig mindre der fornærmede er seg bevisst at gjerningspersonen handler ut fra forelskelse, og ikke kynisk utnyttelse. Det er også av betydning for fornærmedes belastning at tiltalte straks tok på seg ansvaret for det som hadde hendt og at han aldri benektet forholdet. Fornærmede synes da også å ha greid situasjonen bra. Hun uttalte at terapien hos tiltalte i hvert fall ikke hjalp henne, men at hun har blitt flinkere til alt mulig. Retten oppfattet henne dit hen at hun fikk god hjelp i terapien hos Ringdal. Etter omstendighetene finner retten at oppreisningsbeløpet settes til kr. 30.000,-.

I henhold til straffeprosessloven § 436 bør siktede, hvis han blir dømt, som regel pålegges å erstatte staten nødvendige omkostninger ved saken. Under hensyn til at han har fått medhold i spørsmålet om fradømmelsen av retten til å utøve virksomhet som lege, ilegges. saksomkostninger skjønnsmessig med kr. 10.000,-.

Dommen er enstemmig.

D o m s s l u t n i n g :

1. Alv A. Dahl, [redacted], dømmes for overtredelse av straffeloven § 198 til en straff av fengsel i 60 -seksti- dager. Fullbyrdelsen av straffen utsettes i medhold av straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på 2 – to – år.

2. Alv A. Dahl frifinnes for kravet om fradømmelse av rett til å utøve virksomhet som lege.

3. Han pålegges innen 2 -to- uker fra dommens forkynnelse å betale oppreisning til AA med kr. 30.000,- -kronertrettitusen.

4. Saksomkostninger ilegges med kr. 10.000,- -kronertitusen-

***

Domsforkynning
Dommen ble lest opp i nærvær av domfelte og hans forsvarer. Domfelte ble orientert om at dommen derved var forkynt for ham og om adgangen til å anke dommen, frist og fremgangsmåte.

Domfelte ble gjort kjent med hva det betyr at dommen er gjort betinget, hva vilkårene går ut på og følgene av vilkårsbrudd, jf. straffeloven § 54 a.

Han fikk utdelt "Rettledning til domfelte" og beskjed om at kopi av dommen vil bli sendt i posten med det første.

Han erklærte han at han tok betenkningstid.

Retten hevet

Reidun Eik

Mette Wennevold Bjørn Magne Gran